

PER

David Herbert
Lawrence

Sumrak u Italiji

SPECULUM

David Herbert Lawrence
Sumrak u Italiji

S engleskoga prevela
Mateja Pavlic

Disput
Zagreb, 2026.

RASPELO U PLANINAMA

Carski put¹ prema Italiji vodi preko planina, od Münchena preko Tirola, kroz Innsbruck i Bozen do Verone. Tuda su prolazile velike povorke kad su se carevi spuštali na jug ili se vraćali iz rascvjetane Italije kući u svoju Njemačku.

I koliko se te stare carske taštine prilijepilo uz njemačku dušu? Nisu li njemački kraljevi baštinili carstvo drevnoga Rima? Možda to nije bilo osobito stvarno carstvo, ali njegov odjek bijaše uzvišen i sjajan.

1 Put kojim su nekoć prolazili carevi Svetoga Rimskog Carstva, njemački kraljevi koje su u srednjem vijeku krunili pape, zamišljeni nasljednici Rimskog Carstva. Put se iz Bavarske na jugu Njemačke spuštao preko Austrije prema Italiji, preko prijevoja Brenner. [Prevoditeljici je pri izradi bilježaka vrlo korisno bilo izdanje: D. H. Lawrence, *D. H. Lawrence and Italy*, Penguin Random House, London, 2007, koje je bilješkama popratio Michael Frederick Herbert.]

Možda je stanoviti *Grossenwahn*² utkan u njemačku narav. Kad bi narodi samo shvatili da imaju vlastite prirodene osobine, kad bi mogli razumjeti i prihvatiti prirodu svojstvenu onom drugom, koliko bi sve bilo jednostavnije.

Carska povorka više ne prelazi planine silazeći na jug. Ona je gotovo pala u zaborav, cesta je gotovo iščeznula iz pamćenja. No ona je još uvijek ondje, i njezini znakovi stoje.

Raspela su ondje, ne tek kao puka obilježja ceste, a ipak u nekoj vezi s njom. Carske su povorke, blagoslovljene od pape i praćene velikim biskupima, zasigurno sadile taj sveti idol poput nove biljke po planinama, ondje gdje se potom umnožavao i bujao ovisno o tlu i narodu koji ga je prigrlilo.

Kad se čovjek zaputi bavarskim visoravnima i obroncima, ubrzo spozna da je to druga zemlja, s neobičnom religijom. Neobična je to zemlja, zabačena, izvan dodira sa svijetom. Možda pripada zaboravljenim, carskim povorkama.

Dok se prolazi širokim, prostranim cestama koje vode u planine, raspela i kapelice jedva se zamjećuju. Možda je zamrlo zanimanje. Samo po sebi raspelo ne predstavlja ništa, tvornički izrađen komad sentimentalnosti. Duša ga ne primjećuje.

2 Njem. – megalomanija.

Međutim postupno, jedno za drugim, nazirući se sjenovito pod svojim kapuljačama, čini se kao da raspela stvaraju novu atmosferu nad cijelim krajolikom, tamu, težinu u zraku koji je tako neprirodno blistav i rijedak od sjaja snijega odozgo, tamu što lebdi tik nad zemljom. Tako je rijetka i nestvarna ta svjetlost s planina, puna čudnovata sjaja. A onda se, s vremena na vrijeme, raspelo opet pojavi, na zavoju prostrane ceste obrasle travom, skrivajući pod svojom šiljastom kapuljačom nagovještaj i otajstvo.

Jedne večeri, dok sam sâm pješao kroz močvarno područje u podnožju planina, prenuo sam se pri pogledu na nebo koje je bilo olovno i nestvarno, nevidljivo, dok su brda bila gotovo crna. Na križanju staza stajalo je raspelo, a između Kristovih stopala stručak uvelih makova. Najprije sam ugledao makove, a zatim Krista.

Bilo je to staro svetište, drvena skulptura bavarskog seljaka. Krist bijaše seljak iz podnožja Alpa. Imao je široke jagodične kosti i snažne udove. Njegovo prosto, rudimentarno lice nepomično je zurilo prema brdima, vrat mu bijaše ukočen kao da se opire čavlima i križu kojima nije mogao umaći. Bio je to čovjek prikovana duha, ali tvrdoglavo prkoseći okovima i poniženju. Sredovječan muškarac, prost, sirov, s ponešto seljačke grubosti, ali i s nekom vrstom tvrdokorne otmjenosti, čija se duša ne pokorava okolnostima. Prost, gotovo prazan u svojoj duši, sredovječni seljak s raspela nepomično

se opirao bijedi svojega položaja. Nije ustuknuo. Duša mu bijaše odlučna, volja nepokolebljiva. Bio je ono što jest, ma kakve bile okolnosti, život mu je bio pribijen.

S one strane močvare titrao je malen kvadrat narančaste svjetlosti, iz seoske kuće niskog, širokog krova. Sjetih se kako su muškarac i njegova žena i djeca radili sve do mraka, šutke i predano, u naručju sklanjajući sijeno od silovite grmljavinske kiše u štagalj, radeći šutke, natopljeni kišom.

Tijelo se saginje prema zemlji, grabeći kružnim pokretom; ruke obujmljuju sijeno, obgrljuju sijeno, nježno ga i tijesno pritišćući uz prsa i tijelo, ono bode i grije ruke i kožu na grudima, ispunjava pluća omamljujućim mirisom suhoga bilja: kiša što teško pada i moći ramena, tako da se košulja lijepi za vruću, tvrdu kožu, kiša što teškom i ugodnom hladnoćom zasipa tijelo u pokretu i potajice se slijeva prema slabinama; to je seljak, ta vruća vreva tjelesnih osjeta. A sve to djeluje opojno. Opojno poput sredstava za uspavljivanje, poput omamljujuće droge, priviti teret uz tijelo na kiši, spoticati se o svježu travu do štaglja, osloboditi ruke od tereta, baciti sijeno na hrpu, osjetiti lakoću i slobodu u suhom štaglju, a zatim se ponovno vratiti na studenu, oštru kišu, ponovno se sagnuti pod kišom i ponovno se uspraviti da se još jednom krene s teretom.

Upravo je to, ta beskrajna vrelinu i uzbuđenje tjelesnoga osjeta ono što tijelo drži jakim i snažnim,

a um natapa krvavom vrelinom, krvavim snom. I taj san, ta vrelina tjelesnog iskustva, naposljetku postaje okov, na kraju raspeće. To je život i ispunjenje seljaka, ta mijena osjetilnog iskustva. Ali naposljetku ga gotovo dovodi do ludila, jer mu ne može umaknuti.

Jer iznad glave uvijek lebdi neki čudnovat sjaj planina, uvijek je tu tajna ledene rijeke što juri kroz ružičaste sprudove u tminu borovih šuma, uvijek je u zraku blag, opor dah leda i promukli huk vode.

A led i sjaj snijega blistaju bezvremenom nedodirljivošću spram mijene i topline života. Gore u visinama oni nadilaze sav život, sav onaj meki, vlažni plamen krvi. Tako čovjek mora živjeti pod sjajem vlastite negacije.

Ljudi s bavorskih visoravni odlikuju se nekom neobičnom, čistom ljepotom oblika, i muškarci i žene. Visoki su, čisti i lijepog stasa, vrlo prodornih modrih očiju s malim, skupljenim zjenicama i prodornim šarenicama, poput oštre svjetlosti na modrom ledu. Njihovi veliki, čvrsto oblikovani udovi i uspravne figure jasno se ocrtavaju, odijeljeno, kao da su savršeno isklesani iz same materije života, nepomični, odsječeni. Ondje gdje oni jesu sve se povlači u pozadinu, kao na bistrom, mraznom zraku.

Njihova je ljepota gotovo upravo to, ta čudnovata, jasno izdvojena samoća, kao da bi se svaki od njih želio još više, i zauvijek, odvojiti od svojih bližnjih.